

PÅ FLYKTT UNDAN TERRORN I BURMA

I lägren i Kutupalong i Bangladesh vittnar flyktingar om hur burmesisk militär använt mord, tortyr och våldtäkter för att fördriva den muslimska minoriteten rohingya – i vad allt fler nu kallar en kampanj av etnisk rensning.

TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: JONAS GRATZER

BANGLADESH

INDIEN

BURMA
(MYANMAR)

Kutupalong

Naypyidaw

Rangoon

DELSTATEN RAKHINE har en befolkning på drygt 3,2 miljoner. Den muslimska Rohingya-gruppen har inte inkluderats i befolkningsräkningarna.

BURMA (MYANMAR)

HUVUDSTAD:
Naypyidaw.

POLITIK: Självtändigt från Storbritannien 1948. Militärstyre från 1962 till 2015. Htin Kyaw är president medan Aung San Suu Kyi är de facto-ledare för regeringen. Hennes parti NLD vann en storseger i valet 2015. I Burma bor en rad folkgrupper och uppror har pågått sedan 1948.

YTA: 656 578 km²
(Sverige 449 964 km²)

BEFOLKNING: 51,5 miljoner (2014).

MAKEN GREPS. Noor Jahan, 24, med sonen Mohammad Yusuf, 5

Vill du veta mer om Rohingyas innan du läser artikeln? Bläddra då till sidan 21.

Kön till risutdelningen är lång. Noor Jahan har lämnat barnen hos en granne och tagit på sig heltäckande slöja. Nu väntar hon i maj 2017 tillsammans med hundratals andra i den obarmhärtiga solen.

Det tar timmar. Listorna kontrolleras noggrant för att se till att ingen får mer än vad den är berättigad till.

– Innan varje distribution går vi dörr till dörr för att verifiera vilka som bor där, säger Amir Hossain, programassistent på FN:s Världslivsmedelsprogram, medan han övervakar processen.

Resurserna är ansträngda. Mathjälpen

håller en hungerkatastrof stängd men täcker inte mottagarnas näringsbehov.

– Vi ger 15 kilo ris två gånger i månaden, det är inte tillräckligt. Och snart kommer regnsäsongen. Det kommer att vara fruktansvärt för dem att bo här då, säger Amir Hossain.

Till slut får Noor Jahan doppa tummen i bläck och med ett fingeravtryck kvittera ut sin ranson. Hon slänger den tunga säcken över axeln och vandrar långsamt vägen tillbaka mot det flyktingläger som sedan våren 2017 varit hennes hem.

Den 9 oktober 2016 dödades nio burmesiska soldater i tre samordnade attacker mot gränsposteringar i Rakhine. Gärningsmännen tillhörde folkgruppen rohingya och detta innebar en ny upptrappning i en långvarig konflikt. Den muslimska minoriteten har under lång tid utsatts för våld och diskriminering av såväl myndigheter som buddistiska nationalister. Men svaret på attacken mot gränsposteringarna skulle uppvisa en helt ny grad av brutalitet.

Burmesisk militär och polis brände hem, skolor och moskéer i distriktet Maungdaw. På flera håll deltog civila från folkgruppen

rakhine, den folkgrupp från vilken delstaten hämtat sitt namn och som utgör majoritetsbefolkning i densamma, i ödeläggelsen.

FN:s Högkommissarie för mänskliga rättigheter, Human Rights Watch och Amnesty International dokumenterade i separata rapporter vittnesmål om mord, tortyr och systematiskt sexuellt våld. Amnesty International menade att den burmesiska staten kan ha gjort sig skyldig till brott mot mänskligheten.

– Istället för att utreda och gripa specifika misstänkta genomförde armén operationer som utgjorde kollektiv bestraffning, kommenterade Amnestys Sydasienschef Champa Patel.

I anslutning till offensiven stängdes Rakhine-staten för människorättsorganisationer och journalister. Exakta siffror över

hur många offer våldet skördat är vanskliga men uppskattningar gör gällande att ett tusental rohingya dödades under de sista månaderna förra året. Omkring 75 000 personer korsade gränsen till grannlandet Bangladesh. Noor Jahan var en av dem. Hennes make var det inte.

Noor Jahan har tagit av sig slöjan. Hon tänder en eld av kvistar och löv i lerspisen för att tillaga lite av riset hon precis hämtat. I lägret bor hon i en hydda med väggar och tak av tunn plastpresenning. Hon tiggade ihop de runt 200 kronor det kostade att uppföra hyddan och hon tigger dagligen för att kunna föda sonen Mohammed, 5, och dottern Rabia, 3.

– Jag går till de registrerade flyktingarna. Grannarna här är precis lika fattiga som jag.

TIMMAR AV VÄNTAN. Flyktingarna i Kutupalong får viss hjälp av FN-organet WFP.

PÅ KRYCKOR. Mohammad Zakaria sköts när militären kom till hans by.

”De sköt mig från kanske tre meters håll och när jag föll ihop jagade de efter några andra. Det var därför jag klarade mig. Jag antar att de trodde att jag var död.”

► Jag brukar få ihop 2–3 kronor om dagen som jag köper grönsaker för, säger hon.

I Burma var det annorlunda. Maken Abdul Hafiz arbetade på risfälten. Familjen hade ett stycke eget land och ett anspråkslöst hus. Inget av det finns kvar. Noor Jahan viftar undan rök medan hon beskriver den februarimorgon då militären kom till byn. Det var den sista gången hon såg sin make:
– De band hans händer bakom ryggen och drog honom ut ur huset. De slog honom med gevärskolvorna och trampade på honom.

Noor Jahan tog barnen och sprang. Bakom sig såg hon hur militären stack hennes hus i brand.

– Barnen frågar fortfarande var pappa är, säger hon. Jag säger att han kommer, lita på Allah. Men jag har inte hört någonting från honom. Jag försöker intala mig själv att han lever men jag lyckas inte.

Stålpinnarna sticker rakt ut ur Mohammad Zakarias vad. Ett slarvigt lindad bandage är gult av var. Han är 26 år. Militären misshandlade och mördade såväl kvinnor som barn, äldre som yngre, men de allra flesta som dödades var män i Mohammads ålder. Den ålder då det går att peka ut dem som ett hot.

– Soldaterna kom i lastbilar och omringade byn på natten utan att vi visste om det. Tidigt på morgonen gick 200 av dem in i byn och började skjuta. 100 stannade utanför för att stoppa de som försökte att

fly, säger Mohammad Zakaria.

Hans hemby var inte den första att drabbas. Mohammad Zakaria hade hört historierna och förstod vad som väntade.

– Jag visste att de skulle ta mig eftersom jag är ung och började springa. De sköt mig från kanske tre meters håll och när jag föll ihop jagade de efter några andra. Det var därför jag klarade mig. Jag antar att de trodde att jag var död.

Konflikten mellan rohingya och rakhine går långt tillbaka. Den har underblåsts av såväl den brittiska kolonialmakten som av Burmas olika regeringar, vilka i omgångar spelat ut de bägge folkgrupperna mot varandra.

Efter att militären tog kontrollen över Burma år 1962 trappades förtrycket av rohingya gradvis upp. Hundratusentals flydde över gränsen till Bangladesh och år 1982 framtogs gruppen sin status som burmesiska medborgare.

Ändå gick det att leva i Burma, säger Mohammad Zakaria. Motsättningarna fanns kvar under ytan men vardagen hade sin gilla gång. Fram tills för några år sedan.

– Innan 2012 var allt bra. Sedan blev det snabbt värre, säger han.

År 2012 utbröt sammandrabbningar mellan rohingya och rakhine i Rakhine-statens distrikt Sittwe. Upprinnelsen är omstridd men rohingya var de tydliga förlorarna. Militären ingrep på rakhines sida. Hundratus rohingya dödades, tiotusentals flydde och

PROVISORIUM. Allt fler flyktingar från Rakhine har kommit till Kutupalong i Bangladesh.

”Sedan jag var ung har jag fått höra att om hon kom till makten så skulle hon lösa allting. Nu har hon makten men gör ingenting för att hjälpa oss.”

➤ minst 100 000 personer internerades i läger – i själva verket jättelika utomhusfängelser – under svåra humanitära förhållanden.
– Sedan dess har de stängt skolorna, de vill inte att vi ska utbilda oss. De tillåter inte böneutrop längre. Och varannan månad var det utgångsförbud. Från sex på kvällen till sex på morgonen var vi tvungna att stanna i huset, säger Mohammad Zakaria.

En grupp män i flyktinglägret har samlats runt honom medan han pratar. Många av dem stödde Burmas nuvarande statskansler *Aung San Suu Kyi* medan hon satt i husarrest. Det gjorde Mohammad Zakaria också.

– Sedan jag var ung har jag fått höra att om hon kom till makten så skulle hon lösa allting. Nu har hon makten men gör ingenting för att hjälpa oss, säger han.

Fram tills att Burmas demokratiseringsprocess inleddes 2010 förordade Aung San Suu Kyi medborgarskap för rohingya. Därefter har hennes tystnad gradvis blivit alltmer talande. Vid valet i november 2015 vann hennes parti NLD en stor seger. Hon blev landets ledare, som statskansler då militärens konstitution förhindrar att hon kan få presidentposten.

I april, under en intervju med BBC, förne-

kade en märkbart irriterad Aung San Suu Kyi att rohingya utsätts för etnisk rensning. En månad senare, under ett EU-besök, meddelade hon att FN inte var välkommet till Burma för att genomföra en oberoende utredning av händelserna i Rakhine-staten. Alltfler menar nu att fredspristagaren har offrat det FN kallar ”en av världens mest förföljda minoriteter” på den politiska maktens altare.

Julårets flyktingvåg är bara den senaste i raden. Hundratusentals rohingya, de allra flesta papperslösa, lever idag i sydöstra Bangladesh. Men det är en marginaliserad tillvaro. Rohingya saknar tillträde till arbetsmarknaden och tillgången till skolgång och sjukvård är kraftigt begränsad. Bangladesh kräver att flyktingarna ska återvända och för infekterade samtal med Burma. Bägge länderna kallar rohingya för illegala invandrare.

Mohammad Zakaria säger att han inte klandrar Bangladesh för den styvmoderliga behandlingen. Han skulle gärna återvända hem till Burma om det bara var säkert:

– Detta är inte mitt land, jag måste acceptera det. Även om jag är hungrig i mitt hemland är det bättre än här. Hur mycket de än har mördat och slaktat kommer vi inte hämnas, vi vill bara ha fred. ➤

AUNG SAN SUU KYI

HON FÖDDES 1945 och hennes far *Aung San* räknas som Burmas landsfader men mördades 1947 ett halvår innan självständigheten från Storbritannien. Efter studier och arbete utomlands återvände hon 1988 till Burma och blev ledare för demokrati-protesterna som krävde ett slut på militärstyret som hade införts 1962. Hennes parti NLD vann valet 1990 men resultatet erkändes inte av militären. Mellan 1989 och 2010 satt hon i husarrest i 15 år. Hon fick Nobels fredspris 1991. I november 2015 vann NLD valet och Aung San Suu Kyi blev statskansler.

FOTO: WIKIPEDIA

PATRULL. Burmesiska poliser utanför Maungdaw i norra delen av Rakhine-staten den 7 september. FOTO: AFP/TT

UPPTRÄPPNING

DEN 24 AUGUSTI PRESENTERADE en kommission under ledning av FN:s förre generalsekreterare *Kofi Annan* en rapport om Rakhine där det varnas för en radikalisering och upptrappning.

– Det största hindret för fred i Rakhine är frågan om medborgarskap. Om inte detta löses så kommer det orsaka omfattande mänskligt lidande och brist på säkerhet som kommer att hämma den ekonomiska och sociala utvecklingen i hela staten, slog rapporten fast.

Den 25 augusti gick ARSA, Arakan Rohingya Salvation Army, till attack mot 24 polisposter och en armébas. Tolv personer dödades. Det blev upptakten till den senaste fasen i krisen. Armén slog tillbaka med en skoningslös motoffensiv. Den 1 september uppgav arméchefen i Burma att nästan 400 personer hade dödats. Av dessa skulle 370 vara militanta rohingya. Burma har stängt Rakhine för media och hjälporganisationer men flyktingar berättade om grova övergrepp och hävdade att civila buddister bistår militären. Det förekom också uppgifter om att buddister och hinduer i Rakhine attackerades av muslimer.

Den 7 september uppgav Yang-hee Lee, FN:s specialrapportör för Myanmar (Burma) att över 1 000 personer hade dödats. På tre veckor flydde 430 000 människor till Bangladesh och den 16 september värdade premiärministern *Sheikh Hasina* om internationell hjälp för att klara krisen.

Zeid Ra'ad Al Hussein, FN:s människorättschef, fördömde den 11 september militärens agerande och kallade det för ”ett skolboksexempel på etnisk rensning”.

Amnesty International och Human Rights Watch, HRW, anklagade den 12 september gemensamt Burma för att bedriva etnisk rensning och riktade skarp kritik mot *Aung San Suu Kyis tystnad*. FN:s säkerhetsråd krävde den 13 september ett stopp för övergreppen och att civilbefolkningen i Rakhine skyddas.

ULF B ANDERSSON

ÖVERLEVDE.
Mohammed Sohel
visar sina ärr.

➤ Alla är inte så förlåtande. Tjocka ärr, hopsydd med grov tråd, löper över Mohammed Sohels bröst, nacke, hals och ansikte.

– Om jag hade haft styrkan hade jag hämnats. Men jag är handikappad nu, säger han.

Mohammed Sohel var en av dem som inte hann undan när militären kom till hans hemby. Han säger att våldet hade ett tydligt syfte:

– De vill inte ha kvar rohingya i Burma, de vill driva ut oss och det här är deras strategi.

Mohammed Sohel talar i korta, avhuggna meningar. Blicken är ängslig, flackande.

De rohingya som korsat floden Naf och flytt till den osäkra tillvaron i Bangladesh lever i överbefolkade och osanitära läger. Undernärningen är utbredd och sjukdomar härjar. Men det som kanske allra tydligast präglar läget är traumat, både det

kollektiva och de individuella. Ett trauma som för många blev alltför tungt att bära.

Shona Meher, 75 år, var för gammal för att springa när militären kom. Istället stannade hon i huset för att försöka gömma familjens värdesaker.

– När vi kom tillbaka såg vi avtryck av kängor på hennes kläder, efter det har hon inte pratat mer. Vi tror att de slog henne i huvudet, säger sonen Ramiz Zuhak.

Mamman tittar på sonen medan han berättar om flykten. Munnen är öppen och en ström saliv rinner ur hennes ena mungipa. Shona Meher har inte längre några ord. Hon äter bara om hon blir matad och uträttar sina behov där hon sitter. Men bakom de blanka ögonen finns minnena kvar.

När Ramiz Zuhak berättar om systemen han fruktar har dödat av militären börjar hon gråta högljutt. ■■■

Krisen i Rakhine

I september 2017 blev frågan om rohingya i Rakhine-staten i Burma en världsangelägenhet. FN beskrev det som en etnisk rensning när antalet flyktingar växte till över 400 000 personer (16 september). Konflikten har djupa rötter.

TEXT: IVAR ANDERSEN/ULF B ANDERSSON

Rakhine har en befolkning på drygt 3,2 miljoner. Den muslimska rohingya-gruppen har inte inkluderats i befolkningsräkningarna.

BURMA
(MYANMAR)

OMTVISTAT URSPRUNG

ROHINGYA ÄR EN MUSLIMSK FOLKGRUPP från Rakhine-staten, också kallad Arakan, i västra Burma. Dess ursprung är omtvistat men enligt historiska källor har muslimer bott i nuvarande Rakhine-staten sedan 1400-talet. Namnet rohingya nämns första gången i en text från slutet av 1800-talet. Delar av dagens rohingya invandrade från nuvarande Bangladesh under tidigt 1800-tal, då kolonialmakten Storbritannien uppmuntade till arbetsmigration.

UT MED FN. Tusentals personer demonstrerar i Sittwe den 13 augusti med krav på att utländska organisationer ska lämna Rakhine. "Bengaler" är den vanliga beteckningen på rohingya.

FOTO: NYUNT WIN/EPA/TT

MOT JAPAN

UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET beväpnade Storbritannien rohingyas för att använda som en buffert mot japanska invasionsstyrkor. Blodiga strider mellan rohingyamiliser och rakhines lojala mot Japan ökade de etniska spänningarna i regionen.

ALLIERADE. Australiska officerare hos rohingya under andra världskriget.

FOTO: AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

EN MILJON STATSLÖSA

FOLKGRUPPEN TROS IDAG bestå av 1,5–2 miljoner människor. Drygt en miljon av dessa bor i Burma medan större flyktingpopulationer finns i Bangladesh, Pakistan, Saudiarabien och Thailand. År 1982 fråntogs rohingya sin status som burmesiska medborgare. Från officiellt håll betraktas folkgruppen sedan dess som illegala invandrare från Bangladesh. Det innebär att de saknar medborgerliga och sociala rättigheter.

OROLIGHETER

SOMMAREN 2012 UTBRÖT våldsamer i Rakhine-staten mellan befolkningsgrupperna Rohingya och Rakhine. Officiella siffror uppgav att 57 muslimer och 31 buddister dödades medan 90 000 personer flydde sina hem. I oktober 2012 fortsatte våldsamer. Många rohingya placerades i läger bevakade av burmesiska säkerhetsstyrkor medan andra flydde till grannländerna.

I oktober 2016 gick beväpnade grupper till attack mot burmesiska gränsposteringar och 13 gränspolis och soldater dödades. ARSA, Arakan Rohingya Salvation Army, tog på sig attackerna. De burmesiska säkerhetsstyrkorna reagerade med hårdhänta metoder och många rohingya flydde till Bangladesh. I januari 2017 uppgav UNHCR att 69 000 personer hade gått över gränsen.